

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

XIV. evropský regionální kongres pracovního práva a práva sociálního zabezpečení

Ve dnech 6. až 8. září 2023 se v belgickém Gentu uskutečnil XIV. evropský regionální kongres pracovního práva a práva sociálního zabezpečení, který je již tradičně pořádán Mezinárodní společností pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. Jednání kongresu se zúčastnilo několik stovek odborníků zabývajících se sociálním právem a dalšími právními odvětvími z celé řady evropských zemí a ze zemí jižní Afriky či Latinské Ameriky. Ústřední bod jednání kongresu s názvem *The Lighthouse Function of Social Law* představovala interakce sociálního práva s dalšími právními odvětvími. Pořadatelé kongresu při jeho organizaci vzali v potaz zejména nedávné reformy v sociální oblasti na národní i evropské úrovni a krizi, které podle názoru některých odborníků sociální právo v posledních letech čelí. Ideový základ jednání kongresu představovala teze, že sociální právo není izolovanou oblastí, nýbrž je vzájemně ovlivňováno a obohacováno dalšími odvětvími, přičemž často působí jako ukazatel pro ty, kteří ztratili směr. Bližší tematické zaměření kongresu směřovalo do čtyř oblastí, kterými jsou: základní principy evropského sociálního práva, budoucnost ve světle minulosti, vliv regionalismu na podobu sociálního práva a vymahatelnost sociálního práva. Právě v mezioborovém přístupu k sociálnímu právu, který se neomezuje výhradně na problematiku pracovního práva a práva sociálního zabezpečení, lze spatřovat přínos kongresu jako celku i jednotlivých vystoupení.

Jednání kongresu bylo oficiálně zahájeno ve středu 6. září v pozdních odpoledních hodinách přivítáním účastníků zástupci hostitelské Univerzity v Gentu. Úvodní slovo pronesl profesor sociálního práva a sociálního práva trestního *Yves Jorens*, který zdůraznil aktuální krizi sociálního státu v mnoha evropských zemích, jejíž řešení vyžaduje mezioborový přístup k sociálním otázkám. Vystoupení *prof. Jorens* vystřídala svým projevem předsedkyně Mezinárodní společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení *Maria Emilia Casas Baamonde*, která jménem celé Společnosti přivítala účastníky na jednání kongresu. Ve svém příspěvku zmínila mimo jiné rozdíly v evropských, anglo-amerických a asijských systémech sociálního zabezpečení, které ovlivňují přístup jednotlivých zemí k řešení sociálních otázek. Oficiální zahájení kongresu pokračovalo vystoupením generálního ředitele Evropské komise pro zaměstnanost, sociální záležitosti a začleňování *Joosta Korte*, který zdůraznil křížovatku, na níž se sociální právo na evropské úrovni ocitá. Připomněl, že v důsledku historického vývoje pravomocí Evropských společenství, později EU, v sociální oblasti zůstává sociální politika sdílenou politikou Unie a členských států. Zatímco úprava pracovního práva na evropské úrovni je tvořena směrnicemi, harmonizaci v oblasti sociálního zabezpečení brzdí především rozdíly v sociálních systémech členských států, které jsou ovlivněny tradicemi, kulturou a náboženstvím. Ve svém příspěvku *Korte* zmínil pojem sociální Evropa, jakožto výsledek evropské integrace v sociální oblasti. Připomněl rovněž Evropský pilíř sociálních práv, jehož přijetí je považováno za významný milník ve vývoji sociálního práva na evropské úrovni. Oficiální zahájení kongresu uzavřel náměstek předsedy vlády Belgie a ministr pro zdravotnictví a sociální záležitosti *Frank Vandenbroucke*, který ve svém vystoupení poukázal na nutnost zpřístupnit systémy sociálního zabezpečení členských států co nejširšímu okruhu osob, mimo

jiné zaměstnancům vykonávajícím práci v prekérních pracovněprávních vztazích a osobám samostatně výdělečně činným tak, aby byl naplněn princip č. 12 Evropského pilíře sociálních práv. Ve svém vystoupení rovněž připomněl jednu z ambicí od 1. 1. 2024 probíhajícího belgického předsednictví Rady EU, aby se EU stala evropskou sociální unií.

Jednání kongresu pokračovalo ve čtvrtek 7. září plenárním zasedáním zaměřeným na základní principy evropského sociálního práva, které zahájil předseda Evropského soudního dvora *Koen Lenaerts*. Ve svém vystoupení zdůraznil úlohu Evropského soudního dvora ve vývoji evropského sociálního práva. Poukázal na význam této instituce, která i přes omezené kompetence původních Evropských společenství v oblasti pracovního práva a práva sociálního zabezpečení ve své judikatuře neopomíjela sociální důsledky spojené se vznikem a fungováním vnitřního trhu a následně po rozšíření pravomoci orgánů Unie přijímat opatření v sociální oblasti výrazně přispěla k formování sociálního práva EU a ke vzniku současné sociální Evropy.

Plenární jednání kongresu bylo střídáno mnoha interaktivními workshopy, ze kterých lze zmínit workshop zaměřený na realizaci Evropského pilíře sociálních práv, v jehož rámci byly diskutovány aktuální problémy sociálního práva, mimo jiné minimální mzda a rovné odměňování mužů a žen. V odpoledních hodinách obohatil převážně evropský kontext příspěvek *George Mpedi Letlhowka* z Univerzity v Johannesburgu zaměřený na vývoj sociálního práva zemí Jihoafrického rozvojového společenství, který byl výrazně poznamenán koloniální minulostí zemí jižní Afriky. Po získání nezávislosti docházelo k postupnému přizpůsobování systémů sociálního zabezpečení potřebám africké společnosti. V současné době nicméně sociální systémy zemí Jihoafrického rozvojového společenství stále čelí potřebě jejich změny tak, aby byly inkluzivní a pokrývaly všechny vrstvy obyvatelstva. Další výzva, se kterou se budou muset tyto země do budoucna vypořádat, spočívá v nastavení systémů sociálního zabezpečení tak, aby byly udržitelné.

V pátek 8. září pokračovalo jednání kongresu tematicky zaměřenými workshopy, ze kterých lze zmínit sekci věnovanou vztahu EU a třetích zemí, zejména problematice sociálních dopadů migrace. V rámci tohoto workshopu vystoupila mimo jiné *Kristina Koldinská* z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, která reflektovala důsledky válečného konfliktu na Ukrajině, respektive dopady uprchlické vlny na sociální systémy střeoevropských zemí (České republiky, Slovenska a Polska). Během svého vystoupení, v němž si kladla řečnickou otázku, zda být, či nebýt Evropanem, ocenila rychlou reakci uvedených zemí na uprchlickou krizi, zejména zpřístupnění trhu práce, které lze považovat za nejúčinnější nástroj integrace osob prchajících před válečným konfliktem do společnosti hostitelského státu. V průběhu dalších tematicky zaměřených workshopů byla věnována zvláštní pozornost vymahatelnosti sociálního práva, což podnítilo diskuzi o otázce možného (částečného) přenesení efektivní ochrany zaměstnance mimo hmotněprávní normy. V souvislosti s tímto tématem zazněl mimo jiné příspěvek zaměřený na problematiku vymahatelnosti zásady zákazu diskriminace v zaměstnaneckých systémech důchodového pojištění, se kterým vystoupila *Sarah Knoops* působící na Právnické fakultě Univerzity v Antverpách. Ve svém příspěvku se zaměřila zejména na otázku určení subjektu odpovědného za zajištění práva na rovné zacházení a zákazu diskriminace v těchto systémech, které jsou zpravidla postaveny na dobrovolné účasti zaměstnanců.

V průběhu plenárního zasedání vystoupil mimo jiné výkonný ředitel Evropského orgánu pro pracovní záležitosti *Cosmin Boiangiu*, který se zaměřil na dosavadní činnost této nové evropské agentury, jejímž úkolem je posílit vymahatelnost evropského práva jak v oblasti úpravy pracovních podmínek přeshraničních pracovníků, tak v oblasti koor-

dinace systémů sociálního zabezpečení. Jednání celého kongresu uzavřeli zástupce hostitelské univerzity *Yves Jorens* a generální tajemník Mezinárodní společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení *Humberto Vilasmil Prieto*, kteří poděkovali všem vystupujícím a přítomným za účast i za podnětná diskuzní vystoupení, která během kongresu zazněla. Jednotlivé příspěvky přednesené během celého jednání kongresu jsou součástí publikace editované *Yvesem Jorensem* s názvem *The Lighthouse Function of Social Law – Proceedings of the ISLSSL XIV European Regional Congress Ghent 2023*, která byla vydána v nakladatelství Springer.

Jana Komendová* – Michal Smejkal**

* JUDr. Jana Komendová, Ph.D., katedra finančního práva a národního hospodářství Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: Jana.Komendova@law.muni.cz.

** JUDr. Michal Smejkal, Ph.D., katedra finančního práva a národního hospodářství Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: Michal.Smejkal@law.muni.cz.